

clubul Ideea
Europeană

AURA CHRISTI în dialog cu PETRU CIMPOEȘU „Scriind, ordonezi altfel lumea”

De când te cunosc, îmi vorbești tot timpul aproape - cu pasiune, fidelitate, devotament (calități, e știut, rar întâlnite în lumea nebună, nebună, inegală, pestriță, minunată etc. de azi) - despre literatură, despre ce-ai scris, sau ce urmează să scrii. De ce scrii romane, dragă Petru Cimpoeșu?

Poate că exagerezi un pic. Sau poate că vrei să mă pui bine cu cititorii? Mie mi se pare că vorbesc rar despre ce am scris sau ce urmează să scriu, fiindcă literatura e, pentru mine, o pasiune mai curând secretă, un fel de boală rușinoasă sau, în fine, un mod nu tocmai onorabil de a face dragoste. Oricum, ceva cu care nu e cazul să mă laud. Dacă scriu - nu doar romane, ci și povestiri sau articole de gazetă, cred că o fac pentru că altfel m-ar năpădi urâtul. Sau, uneori, ca să-mi spun, în felul meu, părerea. Sau pentru a mă consola de propriile neputințe?... Scriind, ordonezi altfel lumea, o potrivești oarecum pe gustul tău, și astfel lumea devine mai suportabilă, să zicem.

E frumos ce spui: scriind, ordonezi altfel lumea. Eu cred, totuși, că e puțin altfel. Iei lumea cu tine acolo, în roman, o așezi în „tiparele” ficțiunii, o recreezi adică, și o redai pe urmă realității altfel. Mă rog, e un fel de a spune!; când auzea cuvântul realitate, Jung sărea imediat ca ars: care realitate?!

Dacă Jung a spus într-adevăr ce spui tu că a spus, înseamnă că a fost un om foarte deștept. Fiindcă și eu mi-am pus deseori aceeași întrebare. De fapt, recentul meu roman, *Christina Domestica*, s-ar vrea un fel de răspuns la întrebarea asta. Acolo susțin că realitatea e un efect condiționat, cam în același mod în care imaginea de televiziune este un efect condiționat. Dacă am vedea „realitatea”, am vedea electronii - care și ei sunt un efect condiționat, ar fi prea lungă discuția, ne-ar duce la Cauza Primordială... Dar electronii sunt potriviți în așa fel de câmpul electromagnetic încât, atunci când lovesc ecranul, noi îl vedem pe Bănescu - sau, mă rog, ceva care seamănă foarte bine cu el... Și, din împrejurarea că realitatea e un efect condiționat, trag concluzia că ea poate fi modificată acționând fie asupra cauzelor, fie asupra condițiilor. Ceea ce, în ultimă instanță, în romanul meu, face posibil sfârșitul lumii fără distrugerea ei. Adică, vreau să spun, este tocmai ceea ce se întâmplă în zilele noastre. „Dosariada” a fost perfect anticipată de romanul meu. Sunt curios să văd dacă și ce mai urmează va confirma presupunerile mele.

De când scrii? Cum scrii? Ai nevoie de condiții speciale, de liniște, singurătate, sau poți scrie inconjurat de admiratoare? Sau le expediezi - în perioadele fertile în materie de scris - în călătoriile pe insule exotice?

Păi, cum să-ți spun, scriu cam din clasa întâi. Dar la început scriam numai câte o literă. Abia mult mai târziu am trecut la romane. Cât despre admiratoare, am una singură, soția mea, care muncește la o firmă privată din zori și până seara târziu, asigurându-mi astfel condiții ideale de scris: liniște, singurătate etc. Din când în când, la sfârșit de săptămână, mai citește ce am scris și taie câte o frază mai deocheată care nu-i convine. Într-adevăr, ca să pot scrie, îmi trebuie liniște și ceva bani. Pentru liniște, mă scol pe la trei-patru dimineța. Pentru bani, mă duc, de la ora șapte, la muncă. Am lucrat până de curând la PETROM, acum urmează să fiu disponibilizat sau să mă mut în București. Să mă mai gândesc... Cu ajutorul câtorva prieteni, se pare că îmi voi găsi ceva de lucru la direcția pentru cultură din Bacău.

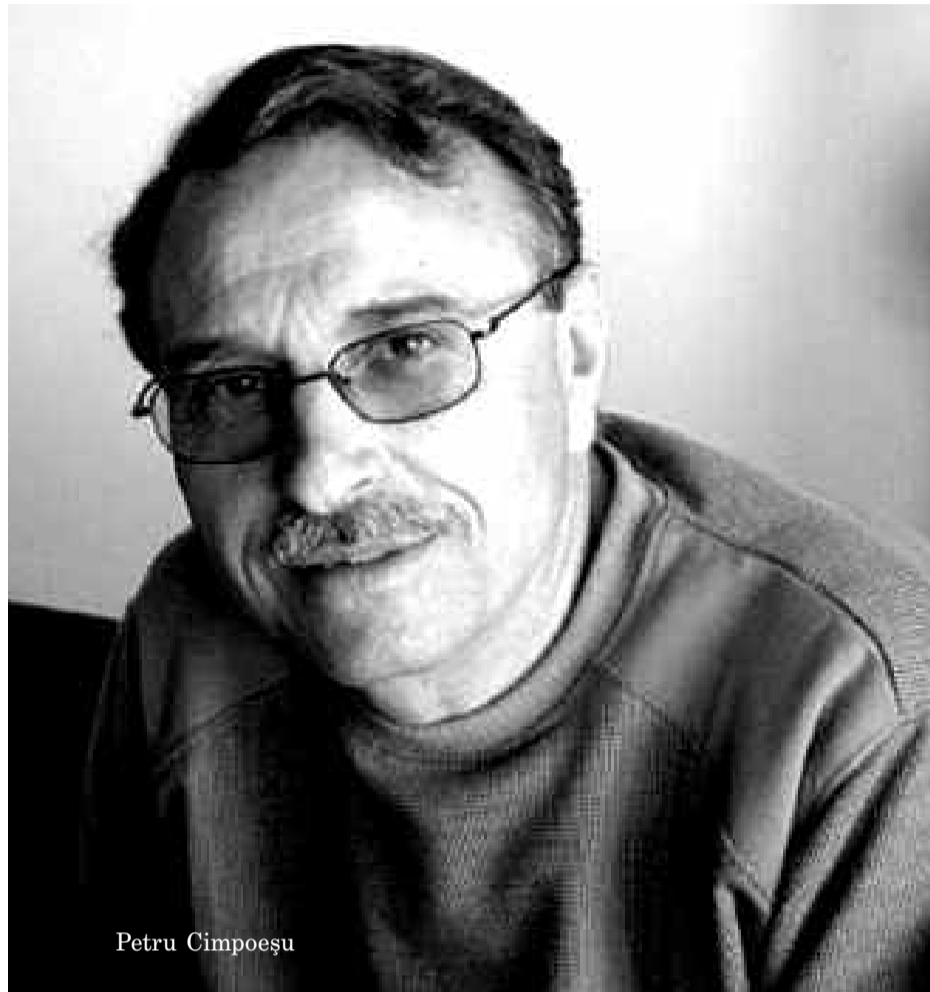
Ai un destin literar atipic. Strict cronologic vorbind, faci parte din generația optzeci. Or, spre deosebire de colegii tăi de generație, tu ai fost recunoscut ca prozator important după '90. Cum explici acest lucru? Ți-ai acceptat atipicitatea? În general te înțelegi bine cu tine însuși? Te simți bine în pielea ta?

Sunt cam multe afirmații greșite în ce spui tu. Părerea mea e că am fost recunoscut ca prozator important de la prima carte, *Amintiri din provincie*, dar numai de câțiva cunoscători, Alexandru Călinescu, Val Condurache, Radu G. Te-posu, Laurențiu Ulici, ca să nu mai spun de Mircea Nedelciu sau Florin Iaru, care m-au adoptat imediat ca prieten, după ce mi-au citit cartea. Iar romanul *Fireșc*, care a venit imediat după aceea, a fost unul din puținele romane valabile ale generației '80 publicate în chiar anii '80. A, că n-am avut pile, că nu mi se făcea reclamă, că numele meu nu se întâlnea frecvent în reviste, cum nici acum nu e, că Nicolae Manolescu n-a scris despre cărțile mele, asta e altă chestiune. A scris despre alții, care nu mai înseamnă azi nimic, dar asta nu-l face deloc un critic mai puțin important. Ne convine sau nu, el este reperul criticii literare românești de

vreo treizeci de ani încoace, chiar dacă pe mine „nu m-a văzut”. Abia după 2001, adică după ce am publicat *Simion liftnicul*, au început unii să mă ia în seamă. *Povestea Marelui Brigand*, roman apărut în 2000, a avut numai câteva cronici, cei drept, foarte pertinente, iar *Erou fără voie*, apărut pe la mijlocul anilor '90, a trecut practic neobservat. Pentru a reveni la întrebările tale, firește că toate astea nu-mi convin, nu mi-au convenit nici o clipă. Dar, pe de altă parte, trebuie să recunosc că nici pe mine însumi nu prea mă mai interesează propriile-mi cărți, după ce le termin de scris. Nu știu să-mi gestionez cariera și, pe deasupra, mi-e și lene să mă ocup de așa ceva, să alerg de colo, colo, să bat pe la ușile mărimilor literare, să intru în dispute publice, să insist cu telefoane sau, acum, cu e-mail-uri, să apar la televizor și alte asemenea chestii stresante. Mi se pare că toate astea n-ar sălta cătuși de puțin valoarea cărților mele. Poate că, din acest motiv, i-am dezamăgit pe unii, care m-au lăudat și așteptau un semn de recunoștință din partea mea. Iată, îmi oferi ocazia, și îți mulțumesc pentru asta, să le prezint scuzele mele. Vă mulțumesc, dragi prieteni, că ați găsit timp să-mi citiți cărțile și să mai și scrieți despre ele. Vă asigur că n-ați muncit în zadar, am citit toate recenziile, cu cele mai multe sunt de acord, cu câteva nu, dar asta nu are nici o importanță, dați-i înainte! În rest, destinul meu atipic ca scriitor se datorează probabil destinului meu atipic ca om. Ce să spun, atâta s-a putut! Nu țin un jurnal, mi se pare că nu mi se întâmplă nimic care ar merita consemnat, iar personajele vieții mele de fiecare zi sunt de obicei oameni cu totul neinteresanți, dar dacă îmi voi scrie vreodată memoriile, am să le dau acest titlu: „Atâta s-a putut”. Din chiar acest titlu ar trebui să rezulte că sunt împăcat cu mine însumi, că îmi accept limitele și că mă simt relativ confortabil în pielea mea, mai ales atunci când nu mă doare stomacul și am și ceva bani.

*Care dintre romanele tale „au fost scrise” cel mai greu? De ce consideri că acesta e și nu altul? În general, scrii greu sau ușor? Ai toate personajele în cap atunci când te așezi la masa de scris? Uite, ca să nu rămânem în stadiul generalităților, îți propun să-mi spui cum ai scris, de pildă, *Povestea Marelui Brigand*, taxată de unii comentatori drept capodopera ta?*

Ei, mi-ai pus o întrebare la care cred că

Petru Cimpoeșu

ști ai deja răspunsul. Ar merita doar să adaug o nuanță. Romanul *Povestea Marelui Brigand* mi-a luat într-adevăr mai mult timp ca să-l scriu, dar nu l-am scris cu greutate, ci, dacă-mi pot permite să spun astfel, cu inimă bună, cu bucurie. Și nu am scris mult la el, ci am scris relativ puțin, sau mă rog, atâtea pagini câte are, dar am gândit și am studiat mult. Primii ani de după '90 au fost ani în care nu aveam serviciu, trăiam din expediente, mă lăsaseră toți de izbeliște, am încercat și ceva afaceri pe vremea aceea, am vrut să fac o cârciumă, încărcam, descărcam și vindeam bere, asociații mei au fugit cu banii, pe urmă am fost și șofer pe mașina unui așa-zis prieten, pe urmă am încercat cu un atelier de confecții, făceam și gazetărie, la un moment dat am înființat și o agenție matrimonială, nu-mi ieșea nimic, veneau numai femei grase, de peste patruzeci și cinci de ani, în sfârșit, ceva totuși îmi ieșea: lucrul la roman. Nu vreau să spun că am scris o capodoperă, Doamne ferește, ci doar că, atâta vreme cât scriam la această carte, mă simțeam recompensat pentru toate mizeriile vieții mele din acei ani. A fost ceva asemănător unei experiențe mistice. Firește, am de fiecare dată ceva în cap, când mă așez să scriu, dar ceea ce scriam atunci apărea din altă parte decât din capul meu, asta e clar. Scrierea e asemănătoare unui proces de cristalizare. Pui germele în pagină, dar modul cum se dezvoltă apoi cristalul ascultă de legi care te depășesc; tatonezi în diferite direcții și mergi pe drumul care îți permite dezvoltarea. Sau, ca să nu generalizăm, așa se întâmplă în cazul meu. Îmi plăcea cândva să fac această comparație: a scrie o carte e la fel cu a face un copil; cea mai plăcută e concepția... *Simion liftnicul* am scris-o în exact nouă luni.

La ce vârstă ai simțit că vei fi scriitor? Ce înseamnă pentru tine a fi scriitor? În general, despre cărțile tale se spune că sunt citite, gustate mai mult de inițiați. Cum tratezi această opinie?

Nu știu la ce vârstă am simțit că voi fi scriitor, abia în ultimii ani mi-am pus problema că s-ar putea să fiu așa ceva. De fapt, eu cred că nici acum nu sunt propriu-zis scriitor, în sensul măreț al cuvântului, ci mai curând povestitor. Am făcut această constatare scriind la *Christina Domestica*. Gândisem un roman cu o construcție foarte riguroasă, de care cred că, în linii mari, m-am ținut, dar în timp ce scriam, eram mereu ten-

⇒ tat să o iau razna printre personaje – și de aceea romanul a ieșit cam lung... Știu în schimb când am început să gândesc: citind *Mitul lui Sisif* al lui Camus. De acolo a început, cum ar zice Marin Preda, „aventura conștiinței mele”... Prima frază a acelei cărți sună cam așa: „singura problemă cu adevărat importantă a filosofiei este dacă viața merită sau nu să fie trăită”. Eram în clasa a zecea, mama lucra ca vânzătoare, se trezea cu noaptea în cap, își făcea o cafea mare și pleca la magazin. Din urma ei, îmi făceam și eu o cafea, cam jumătate de litru, și beam până mă lua amețea. În cele din urmă, am făcut o nevroză, aveam crize cu palpitații, cu văjâieli în cap, m-am speriat că o să mor, am stat și internat în spital vreo două săptămâni – și atunci mi-a căzut în mână *Mitul lui Sisif* care punea de la început o întrebare esențială pentru mine. O întrebare care m-a lovit în piept, sau în moalele capului, nu-mi mai amintesc cu precizie... Prin urmare, a fi scriitor înseamnă pentru mine, în continuare, a căuta un răspuns personal, angajat, la întrebarea lui Camus. Scrisul e forma mea de luptă cu disperarea, căci e visul, adică opusul disperării. Sau, dacă vrei, disperarea poate fi definită ca incapacitatea de a visa. Camus însuși dă, până la capătul cărții sale, un răspuns, vorbește mult acolo despre sinucidere și speranță. Dar fiecare din noi poate da alt răspuns, sau același, nu contează. Important e să răspunzi cu propria viață, cu propriile acte. Fiindcă e un pariu aici, pe care numai oamenii tineri, cum eram eu atunci, știu să-l ia în serios, să și-l asume. Cu condiția, bineînțeles, să nu fie tâmpiți sau lichele. Camus m-a trimis la Dostoievski și Kafka, la Șestov, Berdiaev și Kierkegaard și așa mai departe... Și uite-așa, tot citind, m-am pomenit scriind... Cărți, cum spui tu, gustate mai mult de inițiați. Mda, îmi vine să zic, un fel de romane populare pentru elite. Pentru că intenția mea, cu ultimele două cărți, a fost de a scrie niște romane populare. În *Christina Domestica*, cel puțin, am utilizat tehnica telenovelei, cu secvențe relativ scurte și frecvente schimbări de cadru.

Vorbește-mi despre părinții tăi. Ai avut parte de o copilărie interesantă, obișnuită sau...? Când ai lovit pe cineva pentru prima dată?

Îți mulțumesc că mă întrebi de părinți. Tata a murit în 2001, la puțină vreme după ce îmi apăruse *Simion lifnicul*. Părinții mei au fost mai întâi țărani, cu pământ puțin, vreo patru hectare. Tata învățase ceva croitorie în tinerețe, avea o mașină de cusut „Singer”, din acelea despre care apar acum anunțuri în ziare că ar costa zeci de mii de euro, aiurea! Mai făcea câte o pereche de pantaloni, câte un surtuc, mai cu seamă la sărbători avea comenzi, dar nu era un croitor grozav, mai și greșea uneori. Tata era un mare visător. Putea sta ore întregi întins pe pat, cu mâinile sub cap, privind tavanul. Nu știu ce vedea, dar cred că era o stare foarte plăcută, de reverie. Mama îl certa adesea pentru asta. Ea avea un mai apăsător spirit practic și a înțeles de la început, de fapt învățase din propria copilărie, că singura șansă pentru copiii oamenilor săraci este să învețe carte. Datorită ei am mers la liceu, și eu, și fratele meu, și sora mea, apoi mai departe. Am avut o copilărie interesantă, dar în lipsuri. Jocul cel mai interesant era să facem harbuji din colbul de pe drum, ne împărțeam în două echipe, unii îi păzeau, iar alții încercau să-i fure. În satul nostru erau și două comunități de țigani, cei din deal, lingurarii, care nu știu vorbi țigănește, și cei din vale, modorarii, care vorbesc țigănește și se ocupau mai ales cu construirea caselor din chirpici sau din paiantă. Cel mai bun prieten al meu era un copil de țigan lingurar, care mă apăra de copiii de români care voiau să mă bată. Eu eram cam pirpiriu și cam fricos, așa că nu știu să fi lovit vreodată pe cineva, nu mi-am bătut decât, mult mai târziu, copiii mei, dar odată m-am certat cu frate-meu și i-am tăiat un deget de la picior, cu toporul. Frate-meu era mai mare cu șase ani. Nu mai știu de la ce

a început, părinții noștri erau pe câmp, am luat toporul în mână, numai ca să-l ameninț și el a dat nu știu cum cu piciorul... Bine, asta a fost în prima copilărie. Pe urmă, părinții s-au mutat la Vaslui, tata a devenit muncitor la fabrica de confecții, mama, vânzătoare la un magazin alimentar. Asta era pe la sfârșitul anilor șizeci.

Și profesorii...? Care dintre ei te-a marcat?

În școala gimnazială am avut numai profesori navetiști, suplinitori care abia terminaseră liceul: satul meu era la opt kilometri de Vaslui, veneau odrasle ale unora cu pile și se făceau că ne învață carte. Am avut totuși o învățătoare, doamna Dumitriu, care stătea cu chirie în sat, mă duceam uneori la ea, îmi împrumuta cărți din biblioteca personală, dar odată m-a mușcat câinele ei, care până atunci stătuse liniștit pe prispă, s-a repezit la mine fără măcar să latre și mi-a rupt o bucată de carne din picior, mai am și acum semnul. Dacă accepti, putem spune că acel câine într-adevăr m-a marcat, deși nu-mi era profesor.

Îți propun, poate, un lucru imposibil: alege din toată existența ta o întâmplare, un accident care te-a marcat, te-a schimbat radical.

Au fost mai multe. Despre unele dintre ele ți-am vorbit deja, câinele învățătoarei, întâlnirea cu Albert Camus... O alta, mult mai târziu, pe la patruzeci de ani, a fost întâlnirea cu Dumnezeu. Despre aceasta, a doua, aș prefera să nu vorbim aici. Cu Dumnezeu vorbești numai în singurătate, sau la mănăstire, nu la gazetă. Privind acum retrospectiv, cred că mi s-a dat o șansă, a fost o *metanoia* ratată – datorită neajunsurilor mele, evident. Ar fi trebuit să mă retrag la o mănăstire, dar am fost laș. Și mai erau și copiii, trebuia să mă îngrijesc de viitorul lor. Adică, am fost ca tânărul acela bogat și plin de bune intenții care vine la Iisus și îl întreabă cum s-ar putea dobândi Împărăția; n-am reușit să renunț la toate ale lumii acesteia.

La cine dintre prozatorii români ai făcut școală? Crezi în relația maestru-ucenic? Ți-e teamă de influențe? Sau crezi că, în primii timpi, influențele sunt necesare, dacă nu chiar obligatorii?

Pot învăța și de la Breban, și de la Bălăiță, dar și de la un scriitor tânăr, să zicem, Dan Perșa. Am cercetat cu mai multă atenție stilul și construcția romanelor lui Breban și Bălăiță, încerc să aplic ce am învățat de la ei, dar îmi iese mereu cu totul altceva. Nu am avut propriu-zis un maestru care să mă ia de mână și să-mi arate cum și ce trebuie să fac. Dacă am învățat ceva meserie, am învățat singur, am „furat-o” de la marii scriitori români sau străini, atât cât m-am priceput. Fi-rește, am început prin a imita, însă toate aceste exerciții au rămas în laborator, în public am ieșit cu texte abia după ce mi-am format cât de cât propria voce, când aveam aproape treizeci de ani, adică după vreo cincisprezece ani de exerciții. Cred că am mai spus asta, ca scriitor, sunt propria

mea creație. Și am mai spus un lucru pe care îl repet și aici, poate mă aude totuși cineva: fiecare scrie cum poate, nu există rețete general valabile. Farmecul creației, în particular al literaturii, este că poți să înveți cincizeci de ani și să nu spui nimic, și vine un copil ca Labiș sau ca Rimbaud care reinventează totul. Dar, să recunoaștem, sunt cazuri rare. Mai ales în proză, unde elaborarea, perseverența, experiența de viață au un rol major.

Fă-mi, dragă Petru, o listă Cimpoeșu. Sunt la modă listele, nu? Zece scriitori români importanți din perioada interbelică și, respectiv, postbelică.

Nu-mi cere asta, nu mă pricep la liste. Azi pot să fac o listă și mâine alta. Cred că moda asta a listelor e o chichiță gazetărească de doi lei. A fost anul trecut un fel de „bursă a scriitorilor” în *Bucureștiul cultural*, o veritabilă bulibășeală, criteriile s-au schimbat pe parcurs, ca să iasă în față cine trebuie, eu am ieșit al treilea, deși sunt cel puțin douăzeci de scriitori români contemporani mai importanți decât mine.

Ai un gen de reacție care nu-mi displace. Și o luciditate ce taie în carne vie. E bine. Pare a fi bine, ca să-l citez, după tine, pe Bacovia. Tu chiar crezi că „literatura interesează mai ales pe cei care o scriu. Restul oamenilor au preocupări cu adevărat serioase”? Cei aia preocupare serioasă? Apoi, mai spui altă „trăsnaie” (mie îmi place!, am răs, recunosc, cu poftă): a fi scriitor român azi, în România, „nu-i mare lucru”? Explică-te.

Preocupare serioasă e războiul, să-ți priști viața pentru alții. Sau să conduci oameni. Să hotărăști destine. Să muncești pentru alții, o altă formă de sacrificiu. Să descarci saci de ciment din vagoane și să-i urci pe vapoare. Să repari ceasuri sau biciclete sau calculatoare. Să vindeci oameni, să le schimbi inima care nu mai pompează. Să lupți cu vitregiile naturii, cu viscolul, cu inundațiile, să conduci un avion cu 300 de pasageri. Să asiguri hrana câtorva zeci sau sute de oameni, să mulgi vaca, să tai copaci, să scoți minereu din măruntaiele pământului. Există oameni care fac astfel de lucruri și nu toți dintre ei sunt inculți sau lipsiți de spirit, cum am fi tentați să credem. Ca scriitor, eu intru vrând nevrând în categoria celor care au părere așa de bună despre sine încât pretind bani pentru a dezvălui celorlalți ce chestii interesante le trec prin cap. Literatura e pentru privilegiați. Dar în contextul la care te referi încercam mai degrabă să fiu ironic. Spuneam că oamenii serioși nu au timp să citească și de aceea se uită ore întregi la stupizeniile de la televizor, pentru care, se înțelege, au timp. Și tot de aceea, „a fi scriitor nu e mare lucru”. Pe de altă parte, scriitor e orice nenorocit care duce un teanc de hârtii și un teanc de bani la o editură, ca să publice o carte. Aici s-a ajuns. Sunt vreo trei mii de edituri în România, dintre care vreo două mii nouă sute nouăzeci publică pe banii autorilor. Și acei editori se vaită cu orice ocazie că nu sunt bani pentru cultură, că statul nu încurajează literatura etc., iar ei își ridică vile de miliarde.

Alături de definiții interesante, să le spun ironice – de altfel, spre deosebire de nu puțini colegi, grăbiți să alunece în sarcasme, tu posezi darul ironiei, sora mai cu sânge albastru a sarcasmului! –, tu spui lucruri extrem de grave și profunde, „inactuale” în sensul bun al cuvântului. De pildă, referindu-te la ceea ce înseamnă romanul pentru tine, tu afirmi că e „în primul rând construcție, ceea ce presupune elaborare, răbdare, migală, atenție la detaliu, o anumită tensiune intelectuală și un efort de durată.” Eu aș mai adăuga, neapărat, ritm. Nu-i așa?

Ce e un roman în percepția ta: un oraș, o stradă, o catedrală, un continent?

Un oraș, o stradă, o țară, o insulă, un continent, o catedrală și orice altceva, dar să nu uităm personajele. Căci e vorba în primul rând de oameni. Toate romanele sunt despre om, despre destinul său în lume. Un roman despre muște și numai despre muște ar interesa numai muștele. În urmă cu vreo douăzeci de ani, când era la modă textualismul, mă aflam

ADRIANA BOTEZ-CRAINIC VASILE GORDUZ...

(urmare din pag. 8)

Masca sublinierilor psihologice ale personajului, mărturisește expresia stării, calvarul ascuns al unor suferințe de structură umană. Schița fixată de Gorduz include filosofica observație a sculptorului asupra vieții ființei umane atinsă de efemerul și perisabilul biologicului. Epiderma sculpturii amintește coșmarul dezagregării materiei, moleculele pierdute în masa inconsistentă. În corespondență cu abordările sculptoriței Germaine Richier tratarea suprafeței agresate, prezentă în această lucrare a lui Gorduz, ia forma materiei neliniștite. Sub atingerile rapide, volumele sunt puternic crescute sau retrase din masa vibratil-modelată. Sculptorul Vasile Gorduz iubește piatra, cioplirea calcarului și șlefuirea lui în aceeași măsură ca modelarea lutului. Sculptorul este un modelator, nu în spiritul florentinilor din Quattrocento, sensibili la parfumul eleganței expresiei sau al grației gestului, nici în cel al modelării nuanțate a sculpturilor lui Manzu, cuprins în tainele tâlcurilor religioase. Psihologicul cu misterioasele meandre subterane ale ființei umane, care marchează expresia și mulează forma, se află în preocupările artistice ale lui Gorduz și, totodată, asigură tăriile artistice ale sculpturilor lui.

Istoria și Mediterana. Monument dedicat împăratului Traian

Mediterana vechilor greci, Mediterana imperiului roman, Mediterana tributară Nilului antichității egiptene, Mediterana, cu simbolurile, miturile și fascinația ei, răscolește sensibilitățile și inspirația artiștilor și poezilor, azi, ca și altă dată. Asemenea tuturor artiștilor dăruiți de cer și muze cu harul modelării lutului și cioplirii marmurei, Gorduz iubește Mediterana pentru splendoarea rigorilor clasicismului elin și

capodoperelor sculpturii toscane, pentru splendoarea frumuseții formelor și armonia proporțiilor policletiene, pentru noblețea verticalei interioare și ținuta eroică a ateniunilor sculptați de marii artiști ai Antichității.

Despre Mediterana lui Gorduz, aflăm privind monumentul dedicat lui Traian. Relația lui cu spațiul spiritual și cultural al lumii Mediteranei vechi, și veșnic vii, ne destăinuie lumea unui sculptor dintre cei mai interesanți.

Splendida statuie a lui Traian, purtând pe brațe trupul lupoaicei – monument modern simbol al originii noastre istorice – se află în două țări din Europa. Sculptura, a cărei impunătoare ținută monumentală poate fi subiect de admirație în oricare colț al planetei, poate fi văzută în Spania și Italia. Un exemplar este amplasat la Sevilla, locul natal al lui Traian. Al doilea exemplar se află la Roma, în curtea clădirii Pârvan, *Accademia di Romania*, în așteptarea potrivitei amplasări viitoare care să o facă cunoscută publicului local și internațional. În România, unde al treilea exemplar s-ar cuveni să fie cinstit și să împodobească spațiul central al capitalei, actualii deținători ai destinelor culturii moderne românești așteaptă, probabil, intervenția unor decizii inspirate ale adevăraților iubitori de cultură, istorie și neam.

Admirația și cunoașterea formelor ideale ale clasicismului grec și ale Renașterii toscane se regăsesc în estetica emblematică a viziunii moderne a monumentului sculptat de Gorduz. Traian susține în brațe lupoaica, miraculoasa Lupoaică, a cărei legendă a creat istoria Romei. Simbolurile alese de artist, lupoaica și drapelul dac, înmănușiate în ansamblul statuii, au

avut punctul de pornire al inspirației în cuvintele acestuia: „am vrut să pun poporul român în brațele lui Traian”. Originala interpretare se datorează în măsură egală împletirii simbolurilor precum și soluției plastice inedite în care personajul eroic primește înfățișarea nudului athletic cu aer de augustă autoritate. Armonioasa arhitectonică a statuii, proporția de aur a ansamblului sunt înscrise în compoziția piramidală intersectată de orizontala crucială. Respirația grandorii, prestanța suverană a Monumentului lui Traian înobilează strălucit plastica românească, îl impun printre sculpturile reprezentative ale statuarei românești contemporane.

Dimensionată în axele cardinale ale artei și științei forme, creația lui Gorduz închide orbita continuității artei maestrilor și lasă deschis orizontul căutărilor de sine. Aflat la vârsta sintezelor, sculptorul Vasile Gorduz afirmă o prestigioasă operă ale cărei semnificații și trasee îl situează pe artist alături de clasicii sculpturii românești.

într-o tabără literară și un critic cam de vârsta mea (acum e în America) susținea că s-ar putea scrie un roman despre o ușă. Mă pregăteam să-i răspund că un roman despre o ușă și numai despre ea va fi citit numai de uși, dar a început cutremurul și... ne-am repezit cu toții la ușă, ca să ne scăpăm pielea.

Când afirmi că îi admiri pe Bălăiță, Breban sau Musil nu ți se pare că intrigi tinerii de azi, unii dintre ei grăbiți să renunțe cu ușurință la proza clasică – adică proza construită, cu personaje, dialoguri, descriere, cu o poveste etc. –, în favoarea lucrurilor facile, superficiale, lipsite, în chip firesc, de durată etc.?

Uite, mă văd nevoit să-ți spun un lucru foarte neconvenabil, în primul rând pentru mine. Opiniile tinerilor mă interesează din ce în ce mai puțin. Pentru că m-am convins, ei m-au convins, că nu sunt nici serios, nici onești și nici cu lecturile nu stau prea grozav. Singura lor preocupare e să apară cât mai des la televizor, ca să-și dea cu părerea, încât îmi face impresia că oamenii aceștia scriu nu pentru că iubesc sau măcar i-ar interesa literatura, ci pentru că iubesc puterea. De aceea totul le pute în literatura română, de aceea, pentru ei, literatura română de sub regimul comunist nu există. Sunt și aici excepții, dar impresia de ansamblu cam asta e: multă gălăgie și prea puțin talent. Dacă lor nu le place Musil, ce le poți răspunde? Efectiv, nu mai ai despre ce vorbi. Ți-am mai spus, înainte de a debuta cu o cârtică de o sută de pagini, eu am exersat proza timp de cincisprezece ani. Le recomand și lor acest exercițiu – și abia atunci vom vedea care dintre ei e prozator și care nu. Precocitatea, mai cu seamă în proză, mă face foarte circumspect.

Din ce motive consideri că a scăzut drastic nivelul prozei astăzi? Romane bune apar. Nu sunt foarte multe. Dar, totuși, există! Cum evaluezi starea prozei, la ora actuală? În România, evident.

Nu a scăzut drastic, dar nici nu a crescut peste poate. Într-adevăr, nu sunt nici foarte multe romane, nici foarte bune. Dar să nu crezi că străinii stau mai grozav. Atâta doar, că știu să-și vândă mai bine marfa. O pagină de Groșan e de o mie de ori mai valoroasă, literar vorbind, decât o pagină de Coelho, care izbuteste în schimb să facă din damele semidocete niște filosoafe pline de importanță. Trebuie să ne supărăm pentru asta? Starea prozei românești, la ora actuală, este una normală. Înțeleagă oricine orice vrea din asta.

Totul e ficțiune. Crezi același lucru?

Firește. Rămâne numai să definim termenii. Ca să părem mai interesanți, am putea face un drum ocolit, spunând, de exemplu, că totul e reprezentare. Dar reprezentarea și ficțiunea ocupă cam același spațiu mental, sunt amândouă funcții ale imaginarului.

În ce relație sunt lectorul și scriitorul Cimpoeșu?

Am neplăcuta impresie că lectorul citește cărți mai bune decât cele pe care le scrie scriitorul.

Describe-mi o zi din viața ta.

Mi-e lene – și nici n-ar folosi la nimic.

Cum arăta cerul văzut de tine ultima dată?

Erau o mulțime de stele, n-am apucat să le număr pe toate, iar luna nu apăruse. Astă-vară, în august, mă aflam la căbănuța mea de lângă Bacău, împreună cu Tatiana și părinții ei, stăteam întins pe iarbă, cu mâinile sub cap, așteptam persidele, care treceau din când în când pe la marginea cerului, ca niște săgeți.

Cum reacționezi când vezi o pisică neagră trecând prin fața ta? Ești superstitios?

Mi-s dragi pisicile și, poate din acest motiv, am impresia că întâlnirea cu o pisică e de bun augur. Dar n-am stat să verific asta.

Cum te vezi tu în momentele în care ești supărat pe tine? Dar atunci când ești în bune relații cu tine însuși?

Când sunt supărat pe mine îmi spun că sunt un bou. Când sunt în bune relații cu mine însumi, doresc să fac bine întregii omeniri și toată lumea să fie fericită.

De cine te sprijini când te împotmolești: în scrierea unui roman, în existență?

Când scriu la vreun roman, mă împotmolesc mereu, pe fiecare pagină – și atunci mă întind în pat cu mâinile sub cap, cum făcea cândva tata, și aștept să-mi vină vreo idee care să mă scoată din încurcătură. În viața de toate zilele, când dau de belea, mă ascund în casă și încerc să am o discuție lămuritoare cu Dumnezeu, să văd unde am greșit.

Ce bucurii, necazuri îți oferă meseria de scriitor?

Nici un necaz, căci nu mă obligă nimeni să scriu. Cărțile scrise până acum mi-au adus câțiva prieteni și câțiva inamici. Și mi-au mai oferit șansa, bucuria de a-ți acorda acest interviu.

Cum te vezi peste... douăzeci de ani?

Dacă voi mai trăi atunci, voi fi un moșneag uscat, aproape orb, cu mustața complet albă și fără idei. Dacă nu, va fi mult mai simplu.

octombrie, 2006